

başına geçirmişti. Nitekim "Baba" haklıydı, yine rotatifler hizmeti durmadı. Herkim olursa olsun, ışık taşıyan eller ömürle sınırlıdır. Ama aydınlatma görevi sonsuzadek sürdürülecektir.

İşte eski bir dükkânın loş karanlığında başlayan ülkeyi aydınlatmadaki meşale nöbetinin, yine genç ellerde ve aynı yolda taşınmaya devam edeceğini umuyoruz. Tanrı rahmet eylesin...

GELİŞİM YOLUNDA İNSAN

Cevad Memduh ALTAR

Akısal gelişim, insanoglunun düşünsel yeteneğinden güç alan olgunlaşma aşamalarıdır. İnsanın gelişim çabası, akısal ve ruhsal düzeyde ortaklaşa olgunluk isteğinin verimi olma niteliğini kazandıkça, yararlı olabileme oranını arttırır. Akılda ve ruhta, böylesine aşamalara ulaşabilme başarıları ise, ancak kişinin istek iradesiyle orantılı olarak gelişebilmektedir. Filozof Spinoza'nın (1632 - 1677) dediği gibi: "İstek, insanın daha az olgunluktan daha çok olgunluğa ulaşabilme çabasıdır". İnsanın düşünsel gelişimi de göstermektedir ki, akıl ile ruhun, ortak bir denge içinde olgunluk stadına erişmesi, insanoglunda sağgörü (basiret) diye nitelenen bir davranışın oluşumuna yolaçmaktadır. Ve ancak böylesine bir stada ayak basmakta azimli olan kişiler, moral bir yüceliş çabası içinde olan kişilerdir. Ne var ki ünlü bilgin Kopernikus (1473 - 1543), gerçeği görebilme sağgörsüsüne sahip olabileme potansiyelinin, ancak seçkin bir azınlığa maledilebileceğini söylemiştir. Bu oldukça sert eleştirinin ne oranda doğru olduğu üstünde bugün bile derin derin düşünmek gerekir.

İnsan zekâsını körleten dogmatik davranışlar karşısında, erişkin başlar, adalet yarasını, yönetim ve yargı töresini getirmişlerdir. Çünkü düşmanın ancak bu yoldan yokedilebileceğine inanmışlar ve böylesine bir inancı geliştirmeye devam etmişler ve etmektedirler. Kendi vicdanlarına tutsak olan, yani özgür vicdandan yoksun olan kişiler, başkalarının da vicdan tutsaklığına düşmesini isterler. Böylesininin türlü davranışları yanında, bir de başkalarında suç arama çabasına düştükleri görülür. Bunlar, özgür gelişimden, özgür yarıdan yoksun kişilerdir. Halbuki özgür insan, herşeyden önce, kendi yetersizliğinden kurtulabilmenin çaba a kapılmış olan insandır; gerçeği arayıp bulabilmenin, insanlık onurunu gereğince tadabilmenin özlemi içinde olan insandır.

Bilimle gerçek arasında sağlam bir denge kurulmadıkça, insanlığın temel ideali olan top-

lumsal düzenin kurulması olanaksızdır. Unutmamalıdır ki, bütün bilimlerin özü, insan sevgisine dayanmaktadır. Bu tür bir yücelişin ise dogma ile değil, sevgiyle elde edilmesi gerekir. İnsanoglu, varlığını bilgeliki (hikmeti) üstünde düşünme alışkanlığına ermedikçe, ruhsal bunalımdan kurtulamaz. Bu böyle olunca da tüm emekler, tüm uğraşlar, alabilmesine verimsiz bir ortamda yozlaşmaya mahkûmdurlar.

Olgun kişi, tüm güçlülere karşın, gerçeği arama isteğine kapılma çabasından kendini alamıyacaktır ve insanogluna bu yeteneği veren iki ulu kaynak ise: Umut ile Sevgidir. Daha çok duygudan beslenen bu iki yüce güç, insanı ister istemez evrene, varlığa ve sonsuzluğa yöneltecek, korkudan arındıracak, güvenle güçlendirecektir.

Her yararlı düşünüyü, sevgiyle değerlendiren hoşgörü (tolerence), eklektik bir anlayışa dayanmaktadır, yani nerden gelirse gelsin her doğruya önem verir. Dinsel, mistik ya da lâik kaynaktan gelen, uyaran, yücelten düşünce, insanlığa gelişim yolunda yön veren, olgunluğa ulaşma yolunun kapısını açan bir anahtardır. Toplumun, tarihsel gerçeklere dayalı olarak gelişen yasaları, daha çok akılsaldır; ruhsal ve duygusal eğitime temel olan sanatlar ise, insanın estetik eğitimine kaynak olmanın niteliğini taşırlar.

İnsan, yaşamı boyunca, gelişim çabasına ışık tutan yararlı öğretilerle karşılaşır. Bütün bu öğretilerde, insanın muhakkak ki, başıyla denkleştirmediği şüphe götürmeyen bilgiler, örnekler yer almaktadır. Böylesine bir erişimin dayandığı temel ülkü ise sürekli gelişimdir. Burada bütün sorun, zaman kaybını önlemektir. Yazı hayatında Novalis diye anılan filozof şair Friedrich von Hardenberg (1772 - 1801) şöyle demektedir: "Sürekli olarak güçlenen gelişimler, tarihe malolmanın niteliğini taşırlar. Bugün için tam olgunluğa ulaşamayan bir çaba, ilerde ya da sonraki bir dönemde mutlaka olgunlaşır; hiçbir şeyin sonu yoktur. Tarihin elkoyduğu bir konu, sürekli değişimlerden sonra, daha üstün bir olgunluğa

ulaşmış olarak, günün birinde yeniden kendini gösterir”.

Eğitim ve öğretimde insana olgunluğu sağlayacak, yani akılsal ve ruhsal yaşama, yücelme yolunda yön verecek usta ellerin yardımı büyüktür. Büyük din kurucusu Budda (550 - yaklaşık olarak 480 M.Ö.) bile (1), kendi kişisel oluşum ve gelişimine gereğince yön verebilecek bir üstattan yoksun olmanın doğuracağı umutsuzluktan yakınmıştır ve bu büyük üzüntüsünü, yarattığı öğretimin temel prensipleri arasında şu sözlerle dile getirmiştir: “Nura kavuşur kavuşmaz, içime bir kuşkudur düştü: karşılaştığım gerçek derindi ve onu ancak bir bilgenin gereği gibi anlıyabilmesi mümkündür... Nura kavuşur kavuşmaz, kendimi şöylesine bir üzüntünün sessizliği içinde kaybettim: Üstattan ve önderden yoksun yaşamak olanaksız. Kaldı ki şu dünyanın Tanrıları, sofuları ve Brahmenleri arasında, ahlâksal gelişimde bana yol gösterecek bir önder göremiyorum ki, kendisine saygıyla bağlanayım... Bu durumda, tanıdığım yasaları, gerçekleri ve öğretileri değerlendirebilmem nasıl mümkün olacak? Bu yakınmamı duyan Brahma Shampati (2) bana göründü ve önümde oturarak şöyle dedi: Geçmişin Budda’ları, yasalara nasıl saygı gösterdilerse, geleceğin Budda’ları da yasalara uyacaklardır. Budda’ların bağlandıkları yasadır bu. Olgunlaşma, yücelme çabasında olan her kişi, onun için bu yasaya uyacaktır”.

Bugün artık Budda gibi, üstat yokluğundan, öğreti darlığından gelen bir bunalıma kapılmamız olanaksız. Çünkü bin yıllar boyunca özgür vicdan konuşmuştur, mitoloji, din, tasavvuf ya da felsefe yoluyla insanlığı uyarılmıştır; aklın ve ruhun ortak bileşiminde oluşan sonuçların en yüce örneğini lâik ahlâk vermiştir. Onun içindir ki, uygarlık tarihi, çok eski dönemlerin üstat ve

öğreti yoksunluğundan gelen boşluğun, çağımızda sözkonusu olamayacağını, açıkça ortaya koymuştur. Çünkü insana ve topluma yönelik yükümlülüklerimiz, bilinçlenmiştir.

Bütün bunlar olup bitmiştir de, yeryüzünde moral denge tam anlamıyla kurulmuş mudur? Toplum düzenini altüst eden immoral davranışlar önlenmiş midir? İnsanlığın, bitmez, tükenmez bir özlemlerle beklediği huzur sağlanmış mıdır? Hayır! Böyle birşeyi düşünmenin boş bir hayâl olduğunda herkes birleşir ve Alexi Carel’in dediği gibi: “İnsan o bilinmiyen yaratık!”ın, olumlu olumsuz tüm sorunları, gene kendinin yarattığı, bundan böyle de yaratacağı inkâr edilmeye başlanmıştır. İşte onun için, insani ve sorunlarını sabırla karşılayacak, ahlâka aykırı eylemlere toleransla el koyacak, toplumsal ilişkileri düzenlemede dengeli rol oynayacak özgür ve aydın gönüllü kadrolarının yetiştirilmesine, bugün artık insanlık, her zamandan daha çok muhtaçtır. Kaldı ki insanoğlunun akılsal ve ruhsal gelişim çabası statik değil, ancak dinamik ahlâkla, yani sürekli olarak arıyan, araştıran ahlâkla gelişip yücelebilir ve hiçbir vakit tükenip sönmeyecek olan böylesine bir çabaya her aydın katkıda bulunmakla yükümlüdür; ve insanın gerçek Brahma’sı, yani yaratıcı gücü, gene insanın özgür vicdanından doğacak karşılıksız sevgiden başka birşey değildir.

- (1) Budda: Eski Sanskrit dilinde ve Buddizm öğretisinde uyanık ve nura kavuşmuş varlık anlamına gelen sözcüktür ve Hindistan’da Buddizm dininin kurucusu olan Siddhatta’ya verilen onursal addır.
- (2) Brahma (Brahman): Eski bir Hint dindir. Çok daha önceki dönemlerde ise, evrene can verip onu ayakta tutan bir güç olarak benimsemiş, en sonra da tüm tanrıların başı olan erkek bir tanrıya dönüştüğü inancı kabul edilmiştir.

● *Başkalarının keyfine göre yaşamak, sefaletlerin en büyüğüdür.*

Publius SYRUS

● *Tanrım! Bana iman ver ve onu bulmaları için başkalarına yardım etmeme müsaade et.*

TOLSTOY

● *Kederli yüzleri aydınlatmak için, yüzlerimiz sevinçten parlamalıdır. Açıkça neşeli ve mutlu, halinden memnun olan kimseler, manevi bakımdan topluluğa en yararlı kimselerdir.*

SAVAGE